عملیات سایبری و توسل به زور در حقوق بین الملل

محمود اخلاقی

سرشناسه : اخلاقی، محمود ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور : عملیات سایبری و توسل به زور در حقوق بین الملل/ محمود اخلاقی.
مشخصات نشر : تهران: شرکت انتشارات کیهان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری : ۲۹۰ ص.
شابک : ۲۰۰۰۰۰ ریال 978-964-458-353-7
وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : جنگ اطلاعاتی (حقوق بین‌الملل) Information warfare (International law)
موضوع : تروریسم رایانه‌ای – قوانین ومقررات Cyberterrorism- Law and legislation
موضوع : جرایم کامپیوتری – قوانین و مقررات Computer crimes- Law and legislation
موضوع : جنگ سایبری Cyberspace operations (Military science)
موضوع : حقوق بین‌الملل International Law
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۰ ۸ ع ۳ الف / KZ ۶۷۱۸
رده‌بندی دیویی : ۳۴۱ / ۶۳
شماره کتابشناسی ملی : ۵۲۰۴۷۰۰

شابک: ۷-۳۵۳-۴۵۸-۹۶۴ ISBN: 978-964-458-353-7

نام کتاب: عملیات سایبری و توسل به زور در حقوق بین الملل
تألیف: محمود اخلاقی ـ (مؤسسه مطالعات فضای مجازی)
ناشر: شرکت انتشارات کیهان
نوبت چاپ: اول ـ ۱۳۹۷
تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه
قطع: وزیری
تعداد صفحات: ۲۹۰ صفحه
قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

تهران ـ خیابان فردوسی ـ کوچه شهید شاهچراغی، مؤسسه کیهان
تلفن پخش ۳۳۱۱۰۲۰۱

فهرست مطالب:

مقدمه مترجم:

در تابستان ۱۹۹۱ ویسندگان مقاله ای بیست صفحه ای با عنوان "جنگ سایبری در راه است." بسیاری از چالش های امنیتی که غرب امکان مواجهه با آنها را در سال های بعد داشت، پیش بینی کردند. مقاله به صورت برجسته ای بر اثرات دگرگون کننده اجتماعی فناوری اطلاعات تمرکز داشت: «...انقلاب اطلاعاتی در حال تقویت اعتبار تمامی اشکال شبکه، مانند شبکه های اجتماعی است...».[1] نگارندگان این مقاله پیش بینی می کردند که مفاهیم سایبری می توانند وظایف نظامی را دگرگون سازند، به نحوی که ارتش ها بدون بهره گیری از ابزار مادی هدفی را مورد اصابت قرار دهند.[2] این مقاله همچنین شامل یک پیش بینی ترسناک از بحران های آتی بود که می توانست ایالات متحده را با تهدیدهای جدی مواجه نماید: «شمار زیادی از نیروهای مسلح نامنظم، با انگیزه های

1 John Arquilla and David Ronfeldt, *Cyberwar is Coming!* in COMPARATIVE STRATEGY, Vol. 12, No. 2, Spring 1993, pp. 141–165, 144.

2 *Ibid.* at 157.

مذهبی، قومی، و یا تعصبات قبیله ای... حداکثر بهره برداری را از چارچوب شناخته شده]فضای سایبر[خواهند داشت...».[1]

بیش از دو دهه از نگارش مقاله مذکور می گذرد و از آن زمان جامعه جهانی فراتر از گذشته متکی بر استفاده روزمره از رایانه و اینترنت شده است. زیرساخت‌ها، سیستم های مالی، تجاری و عملیاتی دولت از جمله در حوزه های نظامی و امنیت ملی برخط[2] شده است و به موازات وابستگی متقابل و روزافزون به شبکه های رایانه ای و فضای سایبر، حملات سایبری نیز رشد کرده اند. امنیت و قابلیت اعتماد سیستم های رایانه ای و ارتباطی به طور فزاینده ای در برابر اعمال خصمانه یا مخاطرات آسیب پذیر می باشند. با هر حمله سایبری جدید، دولت ها شاهد آسیب پذیری بالقوه ای در یک جامعه به هم پیوسته هستند.[3] در بعد حقوقی، مشروعیت عملیات سایبری در هاله ای از ابهام قرار دارد، هر چند برخی با توسل به ابزارهای متعدد تفسیر ادعا دارند که جامعه بین المللی اسنادی را در پاسخ به جنگ مبتنی بر جنبش[4] طراحی کرده است که به موازات تکامل فناوری های جدید، درک ما نیز از چگونگی تفسیر آن اسناد در حال تغییر است، اما در این خصوص نیز چالش های زیادی وجود دارد. نگرانی ها زمانی مضاعف می شود که از طرفی فناوری های مرتبط با فضای سایبر در مراحل ابتدایی تکامل خود قرار دارند و هنوز چگونگی وقوع حملات سایبری و

1 *Ibid.* at 160.

2 Online.

3 Marco Roscini, World Wide Warfare—Jus Ad Bellum and the Use of Cyber Force, 14 MAX PLANCK U.N.Y.B. 85, 97-98 (2010).

4 kinetic war

اعمال این مقررات در رابطه با آنها تا حد زیادی برای سیاست گذاران مبهم باقی مانده، و از طرفی دیگر حوادث اخیر تایید می کنند که امکان وقوع جنگ سایبری وجود دارد. افزایش حملات سایبری علیه دولت ها و پیچیدگی روز افزون آنها در سال‌های اخیر حکایت از آینده ای مبهم دارد.

این نوشتار پس از بررسی مفهوم سنتی توسل به زور، به این مسأله خواهد پرداخت که آیا قواعد موجود در خصوص فناوری های آنالوگ می توانند در مورد فناوری های نوین دیجیتال مورد استفاده قرار گیرند. این مطالعه نشان خواهد داد که نیروی سایبری تا چه حدی می تواند با حقوق توسل به زور معاصر انطباق یابد. پرسش کلیدی در این مسیر آن است که آیا کاربرد زور سایبری یک توسل به زور در معنای بند ۴ ماده ۲ منشور ملل متحد محسوب می‌شود؟ در پاسخ به این پرسش به قواعد مندرج در کنوانسیون وین در مورد حقوق معاهدات و رویکردهای مختلف در حوزه دکترین پرداخته خواهد شد. کتاب با ارائه چشم اندازی عملی در خصوص قاعده مند سازی این شکل نوین از زور پایان می یابد.

نگارنده نوشتار حاضر در مسیر تجزیه و تحلیل عناصر و وضعیت های مرتبط با عملیات سایبری، به یک روش شناسی دو سطحی پایبند خواهد بود؛ با این استدلال که حقوق ناگزیر در دو سطح با فضای سایبر برخورد می کند،[1] اولین سطح ملاحظه این نکته است که قواعد فضای واقعی و رژیم های حقوقی چگونه باید در این فضا اعمال شوند. در این سطح ما در پی آن هستیم که دریابیم، چه

1 Raymond ku, foreword: A Brave new cyberworld, (2000) 22 T.Jefferson L.rev. 125, 128

مواقعی می توان ارزش های موجود و اصول حقوقی را بـه ارزش هـا و اصـولی مبدل نمود که قابلیت اعمال در فضای سایبر را داشته باشند.[1] به عبارت دیگر آیـا فقدان قواعد ویژه بـه ایـن معنـا اسـت کـه عملیـات سـایبری مـی توانـد بـدون محدودیت توسط دولت ها به کار گرفته شود. همان گونه که قاضی سیما نشـان داده، این دیدگاه که «عدم وجود منع قانونی... به منزله وجود یـک مجـوز قـانونی است» «منعکس کننده دیدگاهی قدیمی و فرتوت از حقوق بـین الملـل اسـت».[2] مدعای نوشتار حاضر این اسـت کـه هنجارهـای عرفـی و معاهـداتی موجـود را می‌توان با ابزار تفسیر یا حتـی از طریـق معاهـدات و عـرف هـای مـرتبط کـه صراحتا دلالت بر آنه ندارند تعمیم داد. همچنین نمی توان انکار کرد کـه قواعـد حقوق بین الملل عرفی، بدون در رابطه با جنبه هـای معینـی از انجـام عملیـات سایبری توسط دولت ها، در حال حاضر روند توسعه خود می باشند. بـا ایـن حـال باید تغییرات ارزشی منبعث از تکنولوژی و همچنین دلیلی که در ورای هر یک از اصول موجود پنهان است، مدنظر قرار گیرند. زمانی که مقررات خاص مربوط بـه توسل به زور و مخاصمات مسلحانه در مفهوم عملیات سایبری به خـوبی تثبیـت نمی شوند؛ ممکن است به تفسیر مجددی نیاز باشد. این تفسیر در برخـی مـوارد به قدری دگرگون کننده است که بیشتر شبیه تغییر است تا تفسیر.

---

1 Ibid.

2 Julius Stone, 'Non Liquet and the Function of Law in the International Community', British Year Book of International Law 35 (1959), 136.

3 Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo, Advisory Opinion, 22 July 2010, ICJ Reports 2010, Declaration of Judge Simma, para 2.

در سطح دوم ایجاد موازین جدید برای فضای سایبر ما را بر آن مـی دارد تـا به بررسی قواعد و تعهدات خود نسبت به ارزش هایی بپردازیم که قبل از ایجـاد فضای سایبر به عنوان مبنای آن قواعد تلقی می شدند.[1] این ارزیـابی دو سـطحی می تواند در شرح و بسط حقوق حاکم بر توسل به زور و مخاصـمات مسـلحانه در رابطه با عملیات سایبری موثر باشد.

1 Ibid.